10. 9. 2015

ID: 98899

Náhrada škody

Nelze akceptovat názor, že aktivní legitimaci k uplatnění nároku vyplývajícího z poškození zdraví mají jak poškozený, tak i osoby, které o něj pečují. Ani okolnost, že poškozený byl omezen ve svéprávnosti a žalobce byl ustanoven jeho opatrovníkem na uvedeném nic nemění, neboť otázku aktivní věcné legitimace (tj. komu přísluší hmotněprávní nárok) nelze považovat za pouhou nevýznamnou formalitu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 1088/2015, ze dne 1.6.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců a) A. C. a b) V. C., zastoupených JUDr. M.C., advokátkou se sídlem P., proti žalované Česko - německé horské nemocnici Krkonoše, s.r.o., se sídlem P., zastoupené JUDr. M.V., advokátem se sídlem V., za účasti České pojišťovny a. s., se sídlem P., jako vedlejšího účastníka na straně žalované, o náhradu škody, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 38 C 297/2010, o dovolání žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 22. 10. 2014, č.j. 72 Co 390/2014-62, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Žalobci se po žalované domáhají náhrady škody ve výši 815.240,- Kč, představující náklady péče o jejich vážně zdravotně postiženého syna za období od 25. 8. 2008 do 25. 8. 2010.

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 10. 2014, č.j. 72 Co 390/2014-62, potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 22. 5. 2014, č.j. 38 C 297/2010-40, kterým byla žaloba zamítnuta. Skutková zjištění soudu prvního stupně považoval za správná a ztotožnil se i s jeho právním posouzením věci. Při rozhodování vycházel ze zjištěného skutkového stavu, že syn žalobců D. C. je v důsledku nesprávně vedeného porodu dne 26. 2. 1991 v Krkonošské nemocnici ve Vrchlabí, právní předchůdkyni žalované, vážně a nevratně zdravotně postižen – je kvadruplegik, nepohyblivý a zcela závislý na pomoci jiných osob (musí být oblékán, krmen, přebalován, koupán, myt, přenášen do postele a na vozík, sám není schopen provést žádný samoobslužný pohyb), trpí významným mentálním postižením. Žalobci svému synovi poskytují celodenní péči. K právnímu posouzení věci soud uvedl, že právo na náhradu nákladů na výpomoc v domácnosti a na péči o poškozeného, a to i v případě jeho bezmocnosti, vznikne pečujícím osobám pouze tehdy, jestliže tyto náklady byly vynaloženy na léčení poškozeného, tj. pokud bylo jejich účelem obnovení zdraví nebo alespoň zlepšení zdravotního stavu poškozeného. V daném případě však žalobci požadují náhradu za péči poskytnutou v době, kdy již nesměřovala k léčení, neboť nebylo možné očekávat zlepšení zdravotního stavu jejich syna. Nelze jim tedy přiznat nárok podle § 449 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen obč. zák.). Nárok na náhradu nákladů spojených s péčí o nesoběstačnou osobu a její domácnost po ukončení léčby je samostatný nárok na náhradu skutečné škody podle § 442 odst. 1 obč. zák., k jehož uplatnění je aktivně legitimována pouze poškozená osoba. Uvedené právní závěry učinil s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 25 Cdo 1941/2010, a ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3419/2012 (vydaná ve věci nároku žalobců na náhradu nákladů za péči o jejich syna za jiné časové období), dále též ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2456/2008, a také s odkazem na nálezy Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. II. ÚS 2523/11, ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. IV. ÚS 444/11, a ze dne 20. 3. 2013, sp. zn. II. ÚS 2963/12.

Rozsudek odvolacího soudu napadli žalobci dovoláním z důvodu nesprávného právního posouzení věci. Přípustnost dovolání dovozují z ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), neboť otázka náhrady nákladů na péči není dovolacím soudem rozhodována jednotně. Judikatura, na niž odkazuje odvolací soud, je již překonána, a to nálezy Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 46/12, a ze dne 11. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 2930/13. Ve světle těchto nálezů nemůže argumentace odvolacího soudu obstát, neboť náklady na péči o nesoběstačnou osobu lze podřadit pod ustanovení § 449 odst. 1 o. s. ř. a hradí se tomu, kdo je vynaložil ve smyslu § 449 odst. 3 o. s. ř. Odlišný právní výklad jde proti smyslu uvedeného nároku, když nelze přehlédnout, že pečující osoba vykonává na úkor svého volného času fyzicky i psychicky náročnou práci bez možnosti osobní realizace a pracovního uplatnění. Veškeré úkony poskytované jejich synovi jsou naprosto nezbytné pro jeho přežití a takto poskytovaná péče je podřaditelná pod nárok na náhradu nákladů léčení. Navrhují zrušení napadeného rozsudku.

Žalovaná se ztotožňuje s právním posouzením věci odvolacím soudem a navrhuje zamítnutí podaného dovolání.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení se podává z čl. II bodů 1 a 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb. Nejvyšší soud tedy o dovolání rozhodl podle ustanovení občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (dále opět jen „o. s. ř.“).

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) posoudil dovolání a shledal, že bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.) a je přípustné podle § 237 o. s. ř.

Z hlediska uplatněného dovolacího důvodu Nejvyšší soud napadený rozsudek přezkoumal (§ 242 odst. 3 věta první o. s. ř.) a došel k závěru, že dovolání je důvodné.

Vzhledem k ustanovení § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále opět jen „obč. zák.“), neboť k jednání, v němž je spatřováno porušení povinnosti stanovené právními předpisy, jež zakládá právo na náhradu škody uplatněné v tomto řízení, došlo před 1. 1. 2014.

Podle § 449 odst. 1 obč. zák. se při škodě na zdraví hradí též účelně vynaložené náklady spojené s léčením. Podle odstavce 3 tohoto ustanovení se náklady léčení hradí tomu, kdo je vynaložil.

Judikatura dlouhodobě vykládala uvedené ustanovení tak, že zakládá nárok na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením následků způsobené újmy na zdraví, tedy nákladů sloužících k obnovení zdraví nebo ke zlepšení zdravotního stavu poškozeného, nikoliv nákladů, byť skutečně vynaložených, na zajištění prací spojených s chodem jeho domácnosti, které poškozený pro trvalé následky poškození zdraví nemůže sám vykonávat. Péče poskytnutá poškozenému třetí osobou, jíž nelze podřadit pod přímo vynaložené náklady léčení, nepředstavuje nárok ve smyslu § 449 odst. 3 obč. zák. Jiné náklady spojené s péčí o poškozeného a jeho domácnost pak platná občanskoprávní úprava neumožňuje odškodnit s ohledem na taxativně (uzavřeným výčtem) vymezený komplex práv na náhradu škody (újmy) na zdraví v ustanoveních § 444 až § 449a obč. zák. (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2456/2008, publikovaný pod C 9032 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu – dále jen „Soubor“, dále rozsudek ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2365/2008, Soubor C 9042, nebo rozsudek dne 26. 5. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4576/2008, Soubor C 9750).

Od uvedeného výkladu se Nejvyšší soud odchýlil v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a

obchodního kolegia ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 31 Cdo 1778/2014, publikovaném pod číslem 44/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Uvedl, že dosavadní úzký výklad § 449 odst. 1 obč. zák. - při zohlednění vývoje mimosoudní praxe v oblasti pojištění, nové právní úpravy obsažené v § 2960 z. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, a nálezů Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. IV. ÚS 444/11, ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 46/12, a ze dne 11. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 2930/13 - nemůže nadále obstát. Nově se přiklonil k názoru, že pod náklady léčení je třeba podřadit nejen výdaje, které nejsou hrazeny z prostředků veřejného zdravotního pojištění a které jsou spojeny s vlastním léčebným procesem, nýbrž i obdobné náklady vynaložené v době, kdy již vlastní léčení skončilo (zdravotní stav je stabilizovaný), avšak některé potíže přetrvávají a vznikají v souvislosti s nimi další výdaje. Ustanovení § 449 odst. 1 obč. zák. je proto třeba vykládat poněkud šířeji tak, že zakládá nárok na náhradu nákladů léčení, jejichž účelem je v první řadě obnovení zdraví nebo alespoň zlepšení zdravotního stavu poškozeného po škodné události, dále ovšem též udržení více či méně stabilizovaného zdravotního stavu i v situaci, kdy se další zlepšení nepředpokládá, a v této souvislosti též nárok na skutečně vynaložené náklady na zajištění pomoci při základních životních úkonech poškozeného či zajištění chodu jeho domácnosti, které poškozený vzhledem k trvalým následkům poškození zdraví již nemůže sám vykonávat. Nejedná se o nárok na náhradu skutečné škody ve smyslu § 442 odst. 1 obč. zák., neboť nárok na náhradu tzv. nákladů léčení je speciálním nárokem, jehož smyslem je právě poskytnutí náhrady za náklady, které musel poškozený vynaložit (v tomto směru mají charakter skutečné škody) na své léčení, udržení zdravotního stavu či zajištění pomoci při snížené soběstačnosti. Odvíjí se totiž od ustanovení, které představuje speciální úpravu pro případy újmy na zdraví a které zároveň oproti § 442 odst. 1 obč. zák. umožňuje zajistit náhradu i třetí osobě (§ 449 odst. 3 obč. zák.), pokud takové náklady ve prospěch poškozeného vynaložila. Zajišťují-li péči o poškozeného osoby blízké, je nárok dán tehdy, jestliže rozsah jejich činnosti převyšuje míru únosnou pro běžnou lidskou a rodinnou solidaritu a vymyká se běžné rodinné spolupráci a přirozené bezplatné péči.

Uvedená změna judikatury se však týká pouze vymezení nároku na náhradu nákladů léčení, tj. jaké náklady lze pod pojem tohoto nároku zahrnout; naopak se netýká řešení otázky aktivní legitimace, tj. otázky, kdo je oprávněn takový nárok uplatnit, respektive komu podle hmotného práva tento nárok náleží. Je třeba zdůraznit, že výše citovaná judikatura Ústavního soudu a na ni reagující rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu byly vydány v řízeních, v nichž se nároku na náhradu nákladů péče domáhali samotní poškození, nikoli osoby, které jim péči poskytují. U nároků osob poskytujících péči tedy není důvod odchylovat se od dosavadních závěrů judikatury Ústavního i Nejvyššího soudu, podle nichž samotná okolnost, že žalobce osobně poskytuje péči poškozenému, nepředstavuje vynaložení nákladů ve smyslu § 449 odst. 3 obč. zák. – srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4576/2008, Soubor C 9750. Ústavní stížnost proti tomuto rozsudku byla odmítnuta usnesením ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. II. ÚS 2523/11, v němž Ústavní soud uvedl, že „soud nemůže svým rozhodnutím konstituovat nárok na náhradu škody, který není upraven v zákoně. Tím je v tomto případě míněn nárok stěžovatele, který není přímo osobou poškozenou a nárok uplatňuje s odkazem na § 449 odst. 3 obč. zák., který zakládá možnost uplatnit nárok jiné osobě než poškozenému vůči subjektu odpovědnému za škodu jako samostatný nárok jen tehdy, jde-li o náklady léčení a náklady pohřbu, pokud je vynaložil. Ve vztahu k souzené věci, aby stěžovatel byl věcně aktivně legitimován, musely by být splněny kumulativně dvě podmínky. Muselo by jít o náklady léčení a muselo by být doloženo, že byly stěžovatelem přímo vynaloženy. O takovou situaci v daném případě nešlo, a proto nelze soudům vytýkat, že by se svým rozhodnutím dostaly do rozporu s kogentním ustanovením zákona.“ Shodné závěry vyslovil Nejvyšší soud např. v rozsudku ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3924/2011, ústavní stížnost proti němu Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 15. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 4801/2012). I v nálezu sp. zn. IV. ÚS 444/11, na nějž dovolatelé poukazují, Ústavní soud konstatoval, že nárok na náhradu nákladů spojených s péčí o nesoběstačnou poškozenou osobu a její domácnost po ukončení léčby je samostatným nárokem v rámci odškodňování majetkové újmy vzniklé v souvislosti se škodou na

zdraví, k jehož uplatnění je poškozená osoba aktivně legitimována bez ohledu na to, zda o ni bezplatně pečuje osoba blízká či nikoli. Nejvyšší soud pak v citovaném rozhodnutí velkého senátu sp. zn. 31 Cdo 1778/2014 doplnil, že uvedený nárok je přiléhavější podřadit pod ustanovení § 449 odst. 1 obč. zák. než pod pojem skutečná škoda ve smyslu § 442 odst. 1 obč. zák., odvíjí se totiž od ustanovení, které představuje speciální úpravu pro případy újmy na zdraví a které zároveň oproti § 442 odst. 1 obč. zák. lépe umožňuje zajistit náhradu i třetí osobě (§ 449 odst. 3 obč. zák.), pokud takové náklady ve prospěch poškozeného vynaložila. Toto pojetí odpovídá i právnické literatuře, která tradičně dovozuje, že dojde-li ke škodě (újmě) na zdraví, vzniká poškozenému zvláštní taxativně (uzavřeným výčtem) vymezený komplex práv na její náhradu, respektive zmírnění, jejichž úprava je obsažena v ustanoveních § 444 až § 449a obč. zák. (srov. např. Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek II, 3. vydání, Praha: ASPI, 2002, s. 449, 483-484). Nálezy sp. zn. I. ÚS 46/12 a I. ÚS 2930/13 uvedené závěry nezpochybnily. Vzhledem k uvedenému lze mít rozhodnutí odvolacího soudu za ústavně konformní a souladné i s judikaturou Ústavního soudu.

Nelze akceptovat názor dovolatelů, že aktivní legitimaci k uplatnění nároku mají jak poškozený, tak i osoby, které o něj pečují. Takový názor nemá v hmotném právu oporu a vedl by ke stavu, že týž nárok by mohly uplatňovat různé osoby, což je neudržitelné nejen z hlediska teoretického, ale i v praxi by bylo obtížné zajistit, aby povinný subjekt nebyl zavázán k úhradě téhož závazku vícekrát. Požadavek dovolatelů, aby jim bylo přiznáno odškodnění za „omezené možnosti pracovního uplatnění, snížený výdělek, zmenšení časového prostoru pro odpočinek a rekreaci, vyšší psychickou i fyzickou zátěž“ pak přesahuje nejen zmíněný taxativní výčet nároků vyplývajících z poškození zdraví (pod náklady léčení takto extenzivně pojaté nároky podřadit nelze), ale též skutkové vymezení žalobního nároku. Ani okolnost, že syn žalobců byl omezen ve svéprávnosti a žalobkyně byla ustanovena jeho opatrovnicí, nic nemění na uvedených závěrech, neboť otázku aktivní věcné legitimace (tj. komu přísluší hmotněprávní nárok) nelze považovat za pouhou nevýznamnou formalitu.

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí odvolacího soudu je z hlediska řešených právních otázek správné, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

O náhradě nákladů dovolacího řízení mezi žalobci a žalovanou bylo rozhodnuto podle § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1, § 151 odst. 1 a § 150 o. s. ř. s tím, že žalované nebyla přiznána náhrada nákladů dovolacího řízení, neboť s ohledem na okolnosti případu, zejména závažné poškození zdraví syna žalobců, jež má nepochybně vážné důsledky pro sociální situaci rodiny, dopadů do ekonomické situace žalované obchodní společnosti i s přihlédnutím k poněkud nepřehlednému vývoji judikatury týkající se náhrady nákladů léčení, jež mohla ovlivnit procesní postupy žalobců, jsou v daném případě dány důvody hodné zvláštního zřetele pro aplikaci ustanovení § 150 o. s. ř. a odepření náhrady nákladů dovolacího řízení spočívající v náhradě nákladů zastoupení advokátem při podání vyjádření k dovolání. Výrok o náhradě nákladů mezi žalobci a vedlejším účastníkem na straně žalované je odůvodněn tím, že vedlejšímu účastníkovi žádné náklady v dovolacím řízení nevznikly.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- Odmítnutí dovolání (exkluzivně pro předplatitele)
- Péče řádného hospodáře (exkluzivně pro předplatitele)

- Podnikatel (exkluzivně pro předplatitele)
- Rozpočtové určení daní (exkluzivně pro předplatitele)
- Svéprávnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Tlumočník
- Soudní poplatek
- Platy státních zástupkyň
- Náklady řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Propuštění duchovních (exkluzivně pro předplatitele)
- Skutková zjištění